

„harcos” (harcos karddal is, de gondolatlaltal is) szinonimává. Balassi, Zrínyi, Kazinczy, Batsányi, Csokonai, Berzsenyi, Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Ady, Babits, József Attila, Radnóti, Illyés Gyula ennek a résznek a főszereplői.

A *Történelmi tablók* című harmadik rész a történelem irodalmi feldolgozásait mutatja be olyan írók művein keresztül, mint Katona, Madách, Bródy, Örkény, Jókai, Móricz, a negyedik rész pedig, az *Erdély*, a régió nagy íróit és műveit sorolja és elemzi, és a *Függetlenségben* egyfajta kulturális sétára hív.

Míndez természetesen a kevésnél is kevesebb, valóban csupán a szerkezet vázolása. Mégis kiderül belőle legalább annyi, hogy Horváth Andor mindenre próbált figyelni, és ahogy emlékszem, tényleg ez az elsajátítás szerkezete. Ha román szemmel próbálom nézni (már amennyire van nekem olyan), azt mondhatnám, könnyű párhuzamba állítani ezzel a magam fejlődését: Eminescunak a gyerekkorról szóló és George Coșbuc családi verseitől eljuthatnánk a Văcărescu-poétáig és az *Erdélyi iskola* nagy négyeséhez, hogy aztán Delavrancea és Sadoveanu monumentális történelmi szcénáin keresztülágva bebolyongjuk a huszadik század ro-

mán Erdélyét Rebreanuval és Blagával, Slavici-csal és Gogával.

Másutt már több helyen szóvá tettem a könyv kapcsán a feszültségek hiányát. Nemzedéki és alkati különbség talán, hogy ezekről alig esik szó. Pedig nem utólagos belemagyarázás a részemről, ha azt állítom, hogy az én magyarrá válásom nélkülözhetetlen eleme a „Magyarországon a kolbász is jobb” látásmód, a folyamatos trianonozás, a hüledezés, hogy a vegyes házasságban élők sem mind tudnak magyarul, vagy a félelem, hogy nem indul több magyar osztály itt vagy amott. Úgy látszik, a közvetlenül 1944 utáni időszak boldogabb periódus volt, magyarrá lehetett válni anélkül, hogy az ember egy szembenállásban fogalmazza meg magát, és később annak a nyűgeivel kelljen küszködni.

Ez azonban már egy másik könyv anyaga lehetne. Erről a kötetéről szólva meg kell még jegyeznünk, hogy bár a román olvasóknak szól, eddig csak a *Dilema veche* és az *Apostrof* között róla ismerttetést, s ezek közül is csak az első írta román (Andrei Pleșu), a másodikat Lukács József jegyzi. Úgyhogy a mű célközönségének elérése, nyomait tekintve legalábbis, még várat magára.

Demény Péter

SÁRKÁNYOK MÁRPEDIG NINCSENEK

Mircea Cărtărescu: *Sárkányok enciklopédiája*

■ Akarom mondani, sárkányok márpedig léteznek, mindössze nem olyan szigorú keretek között, amilyeneket a hétköznapiakban megszabunk nekik. Természetesen az is kérdés, hogy felismerjük-e azt a tényt, hogy e mitikus lények köztünk élnek, és bár nem erőszakosan, de ők is részt akarnak venni az élet körforgásában. Mircea Cărtărescu olvasói már hozzászoktatták szemüket, hogy a lapokon a hétköznapi szürkeség közé bevegyl némi plusz egzisztencia at-

moszférája. Óvakodnék attól, hogy ezt a léggört a transzcendenshez közelítsem, hiszen napjainkban ez olyan közhelyszerűen működő fogalom, amivel többnyire ok nélkül kezdtek el dobálózni. A *Sárkányok enciklopédiáját* egy hiánypótló munkának tekintem, ami komoly, aprólékos kutatómunkát enged láttatni szerzője részéről. Nem kétséges, hogy sokan sorakoznak fel a szkeptikusok táborában, akik a sárkányológiát áltudományának vélik, vagy pusztá öncélú szó-

rakoztatásnak a kutatók részéről, viszont akár elfogadjuk ezt a vádat, akár nem, miért lenne probléma az, ha egy lelkes szakember annak ered nyomába, ami őt zsigerileg örömmel, megleléssel tölti el. Ráadásként adódhat az a sok esetben bekövetkező esemény, hogy munkájának eredményét lapozva mások is kedvüket lelik benne.

A szóban forgó enciklopédia két nagy részre tagolódik, *Az univerzum és A történetek* címek alatt. Az egységekre különállóként, de egymással párbeszédet folytatva ok-okozati viszonyban állóként is tekinthetünk, hiszen a második rész szereplőinek egyenkénti bemutatását, a tulajdonképpeni seregszemlét az első rész vállalja magára. Ugyanakkor a különböző fajba sorolható sárkányokat a történetek által is jellemezni lehet, így az első rész nem más, mint az elbeszélések szereplőinek egyenkénti kirotálása, külön dobozba tétele és felcímkézése, konzerválva őket a jövő nemzedékének érdeklődői számára. Az univerzum nem egyszerű rendszertani besorolást nyújt, hanem a biológiai ismeretek mellett a sárkánynemzettség gazdasági, szociális, kulturális, lingvisztikai és viselkedéstani jellegzetességeit is be akarja mutatni. Azért hangsúlyoznám az akarást, mert annak ellenére, hogy a teljességre törekszik, ami már-már lehetetlen küldetés ebben a témában, gyakran hangzik el az a mondat, hogy „*A későbbi fejezetben kitérünk rá.*”, de a legtöbb esetben ez nem következik be. Természetesen, ezen a mulasztáson senki nem dühödik fel, hiszen már első olvasatra azt feltételezi, hogy ez nem fog megvalósulni. Olyan ez, mint egy mesei fordulat, amelyet szükségszerűen bele kell vagy legalább is illik illeszteni a szöveg testébe.

Az olvasónak sok időbe telik eldönteni, hogy mennyire vegye komolyan ezt az egész sárkányosdít, hiszen effélekét olvashatunk: „A mai sárkányok rezervátumokban élnek, ahol minden kényelmet biztosítanak számukra: villanyáramot, meleg vizet, higiéniai berendezéseket. Sárkányos filmekben színészekként lépnek fel, ezzel keresik

mindennapi kenyerüket, valamint kézműves-szuveníreket árusítanak.” A komoly megállapítások mellé sokszor kerülhet kérdőjel, hogy végül is ezt kész tényként kell elfogadni, vagy ismételtén csak az ironia játéka nevet szembe. Az egyik ilyen pont, amelyet példaként felhoznék, a legutóbbi nemzetközi kongresszus, melynek témája „*Kortársunk, a sárkány*” volt. Természetesen az utalás, hogy megőrizze hitelességének minden cseppjét, szabályszerű hivatkozással van megjelenítve, hiszen ami egyszer le van hivatkozva, az biztosan létezik is. Bárminemű homály vagy kérdőjel a következőkben inadekvát lenne, hiszen amint haladunk a különböző szempontok szerinti ismertetések mentén, semmi kétség nem fér hozzá: lényeges és érdekes stúdium eredményei tárulnak eléink. Sárkányországban minden olyan intézmény működik, amelyet ma is ismerünk, ámbar azt hozzá kell tenni, hogy alaposan tanulmányozni kell a törvényeket, mert nem holmi egyszerű emberi világ mintáját követik. A kereskedelem a scalp alapján történik alapvetően, de a lista nem zárt: „Érdekes azt is tudni, hogy egy jó állapotban lévő élő királykisasszonyért ötven disznókutyát vagy egy Matrak típusú buzogányt, vagy tizennégy dundi sárkányok sárkánygyát, vagy esetleg körülbelül háromszáz Felszíni Nyomorultat (közrendű emberi lények) lehetett kapni. A halott királykisasszonyok – bebalzsamozva, felfűstölve, kitömve vagy lefagyasztva – alacsonyabb áron keltek.” További érdekes adalék, hogy a sárkánykölykök nem tabula rasával születnek, éppen fordítva, mindent tudnak, csak az öregek járnak iskolába. A fokozati előrelépés is másként működik: az akadémikusoknak igazolniuk kell, hogy elvégeztek legalább 6 hónap bölcsődét. Ugyanakkor ismerős elemekre is bukkanhatunk, amelyek a mi romlott emberi életünk részei is. Például a mióritikus sárkány sajtós táncai a szírba és a csüördögölő, de a muzsdéj mint szubjektív fegyver is működőképes esetében. A kuan, aki a költő emberi

nyelvre lefordítva, a sárkányok nyelvjárásában szó szerint szerencsétlent jelent, ki állával a csillagokat döfködi. Az a család, akinek kuanja született, bizony nagy csapásként éli meg az esetet. De nem kell meglepődni azon sem, ha valamelyik sárkánynak a papírsárkány-hajtogatás a hivatalos foglalkozása, amiből biztosítani tudja önfenntartását.

Az első rész információdús olvasmányélményeivel felfegyverkezve a második rész mondhatni csalódással tölti el a közben amatőr sárkánykutatóvá előlépett enciklopédialapozót. A kezdeti pezsgés nem folytatódik vagy vezet kulminációs ponthoz, jelen esetben mindössze közepszerű történetekről beszélhetünk. Az nem állítható ugyan, hogy maguk a sztorik minden esetben kiszámítható lépéseket tartogatnak, de nem is tartják mágnesként a lapokon a tekintetet. A humorosnak szánt frázisok néhol már a groteszk határát súrolják, a poénok erőtleneek. Bár azt kétségkívül nem lehet állítani, hogy ötletlenül, egysíkú elbeszélésekről/mesékről lenne szó, de valamilyen megmagyarázhatatlan, sárkányisztikus oknál fogva a hiányérzet marad döntő lenyomatként, mintha kölcsön kellett volna még kérni valamilyen szépítő varázsszert a végső állapot elnyeréséhez. Úgy tűnik, hogy a második rész a sminkelési folyamatban csak az alapozóig jutott el, meg egynéhány esetben szempilláspírral is került rá, viszont fekete rúzs semmiképp. Világszép Ilona továbbra is egy bárgyú lányka marad, aki még a sárkányfajokat sem tudja megkülönböztetni egymástól (jól fogna neki ajándékuul tehát Cărtărescu sárkányenciklopédiája útmutatóként, összefoglalóként), és megpillantván a piros Porsche-t, esztét vesztí, és cserekereskedelemben bocsátja a testét. Ugyanakkor a történetekben belebotolhatunk Coco Chanel ruhába vagy olyan sárkányba, akinek a kedvenc édessége a Kinder-tojás. A leginkább emlékezetes pontnak számítótó történést az *Astor, a zugolyos sárkánykölyök története* című írásban olvasható, amelyben arra látunk példát, hogyan domesztikálták az ifjú

sárkányt. Mi több, ebben az esetben nem egyszerűen egy új házi kedvencről beszélhetünk, hanem olyan valakiről, akit megkereszteltek a keresztény Isten nevében, és minőt meglepőt, épp Sárkányölőt Szent György keresztnevét kapta meg az Astor helyett.

Külön fel szeretném hívni a figyelmet az enciklopédiában szereplő rajzokra, díszes-sárkányos iniciáléokra és egyéb illusztrációkra, amelyekkel Tudor Banuş járult hozzá a kötethez. A műfaj sajátosságait tekintve nem egyszerű kiegészítő elemként vannak jelen, hanem ugyanolyan értékkel, szereppel rendelkeznek, mint maga az írott szöveg. Megnyerőt megoldásként tekintek a képek alatt előforduló egy-két frappáns mondatra, amelyeket az éppen aktuális szövegből ragadtak ki. Ennek köszönhetően, ha valakit éppen az idő szűke fenyeget (és véletlenül éppen nem a sárkány tüze izzaszt), számára a rövid mondatokat és képanyagot követve is összeáll egy releváns olvasat, hiszen valóban az esszenciát emelték ki és helyezték keretbe a kötet összeállítói.

Mircea Cărtărescu a kortárs román irodalom olyan szerzője, akinek munkáit minden elfogultság nélkül érdemes más nyelvekre is fordítani, abban reménykedve, hogy megmarad valamilyen minimális tapasztalata annak, amit anyanyelvén megvalósít. A *Sárkányok enciklopédiája* nem tekinthető ugyan az oeuvre kulminációs pontjának, de mindenképpen érdemes odafigyelni rá, és pótolni belőle a hiányos tudást, ami a sárkányológia/drakológia/zmeológia/balaurológia szakterületét illeti. Ha már napjainkban amúgy is mindent papírral kell igazolni, érdekes színfoltját képezheti a CV-nek a könyv végén található amatőr sárkányológus oklevél. Ezen oklevél birtokában hozzatenném, hogy próbáltam sárkánykutya-fajzatként beszélni a kötetről, ennek sikerességét eldönteni persze csak úgy lehet, ha valaki felüti az enciklopédia megfelelő cikkét, és megtudja, hogy mire is utaltam. Sárkányok márpedig léteznek.

Nagy Hilda